

ROZDZIAŁ 19

Organizacje międzynarodowe wobec zrównoważonego rozwoju

Zrównoważony rozwój (ZR) jest możliwy jedynie w wyniku zaangażowania i współpracy wszystkich warstw społecznych oraz instytucji publicznych i prywatnych każdego szczebla: od instytucji lokalnych przez regionalne, narodowe i globalne. O ile w przeszłości kwestie rozwoju społecznego i ochrony środowiska stanowiły w pierwszej kolejności domenę rządów, to postępujące procesy globalizacji i pojawienie się globalnych problemów (w tym zmian klimatycznych) sprawiły, że wiele z tych kwestii stało się przedmiotem obrad i regulacji na poziomie międzynarodowym¹.

Konferencja Sztokholmska z 1972 r. oznacza początek zainteresowania organizacjami międzynarodowymi zrównoważonym rozwojem². Na przestrzeni minionego półwiecza kolejne inicjatywy, takie jak Agenda 21, Deklaracja Milenijna czy obecnie Agenda 2030, wyznaczały ramy międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju. Jednak mimo swoistej proliferacji instytucji zrównoważonego rozwoju realizacja tej idei pozostaje odległą, a międzynarodowy system zarządzania zrównoważonym rozwojem trudno uznać za efektywny, mimo uczestnictwa w nim ok. 40 organizacji międzynarodowych i kilkuset instytucji regionalnych. Równocześnie założenia Agendy 2030 wyraźnie wskazują, że skuteczna współpraca na rzecz zrównoważonego rozwoju musi być oparta na globalnym partnerstwie, w którym kluczową rolę odgrywają organizacje międzynarodowe.

Organizacje międzynarodowe – próba definicji

Organizacje międzynarodowe są drugą obok państw najważniejszą grupą podmiotów w stosunkach międzynarodowych. Zwykle wyróżnia się międzynarodowe organizacje międzyrządowe i pozarządowe (o roli organizacji pozarządowych zob. rozdział 21. *Ruchy społeczne i organizacje pozarządowe wobec zrównoważonego rozwoju*). Przedmiotem niniejszego rozdziału są organizacje międzyrządowe (*intergovernmental international organizations*) definiowane jako struktury zorganizowane przez państwa w celu rozwoju wzajemnej współpracy, utworzone

¹ J.A. Elliott, op. cit., s. 120–121.

² T. Kunugi, *The Roles of International Institutions in Promoting Sustainable Development*, "Ambio, Population, Natural Resources and Development" 1992, Vol. 21, No. 1, s. 112.

w wyniku porozumienia (umowy międzynarodowej) między co najmniej trzema suwerennymi podmiotami (państwami)³.

Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej

W procesie zarządzania zrównoważonym rozwojem szczególną rolę odgrywa Unia Europejska, która wspiera zarówno międzynarodowe inicjatywy w tym zakresie, jak też ich implementację w państwach członkowskich. Oficjalnie polityka zrównoważonego rozwoju UE została zapoczątkowana w 2001 r. i od tego czasu podlegała wielokrotnym modyfikacjom. Kwestie zrównoważonego rozwoju w kompleksowy sposób zostały ujęte w długookresowym programie rozwoju społeczno-gospodarczego Unii na lata 2010–2020, jakim była strategia Europa 2020. Obecnie Agenda 2030 i SDGs stanowią podstawę długoterminowej strategii UE na rzecz zrównoważonej Europy 2030. W poszczególnych obszarach zrównoważonego rozwoju kierunek działania w tym zakresie wyznaczają m.in. Ramy polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030.

Jako główny cel unijnej polityki zrównoważonego rozwoju obrano utworzenie gospodarki efektywnie wykorzystującej zasoby, przyjaznej dla środowiska naturalnego i konkurencyjnej. W praktyce prowadzone działania są wielowymiarowe i obejmują dbanie o przestrzeganie przez państwa członkowskie zasad zrównoważonego rozwoju, w ramach polityk zewnętrznych UE wpływające na państwa trzecie, aby przyjmowały analogiczne regulacje, zaangażowanie w negocjacje międzynarodowe na rzecz dalszych działań w sferze zrównoważonego rozwoju, wykorzystanie instrumentów unijnej współpracy rozwojowej do wsparcia państw rozwijających się w dostosowywaniu się do zmian klimatycznych i łagodzeniu ich negatywnych skutków.

Unia Europejska wnosi również istotny wkład w finansowanie zrównoważonego rozwoju. Komisja Europejska oraz państwa członkowskie UE odpowiadają za ponad połowę oficjalnej pomocy rozwojowej. Dodatkowo spośród szeregu unijnych instytucji zaangażowanych w promocję zrównoważonego rozwoju wyróżnia się Europejski Bank Inwestycyjny (European Investment Bank, EBI), dla którego inwestycje w ochronę środowiska są jednym z priorytetowych obszarów działalności*.

* Opracowanie na podstawie: U. Kurczewska, *Rola Unii Europejskiej w zarządzaniu globalnymi dobrami publicznymi w ramach polityki zrównoważonego rozwoju*, w: *Zrównoważony rozwój a globalne dobra publiczne w teorii i praktyce organizacji międzynarodowych*, red. E. Latoszek, M. Proczek, M. Krukowska, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2016, s. 157–184; *2030 Targets*, European Commission, https://ec.europa.eu/info/energy-climate-change-environment/overall-targets/2030-targets_en [dostęp: 10.02.2022].

Niezależnie od tego, czy zrównoważony rozwój postrzega się jako cel do osiągnięcia czy też jako proces, jest to obecnie jeden z kluczowych obszarów działalności organizacji międzynarodowych⁴. W zarządzaniu zrównoważonym rozwojem organizacje międzynarodowe odgrywają rolę koordynatorów współpracy wielostronnej, wspierają państwa członkowskie finansowo oraz wyznaczają standardy i tworzą ramy współpracy dla wspólnych przedsięwzięć, często podejmując próby godzenia przeciwstawnych interesów poszczególnych uczestników tego procesu. Można przy tym zaobserwować swoiste sprzężenie zwrotne między

³ M. Proczek, *Działalność Międzynarodowego Funduszu Walutowego na rzecz stabilności oraz równoważenia rozwoju państw członkowskich oraz gospodarki światowej*, w: *Zrównoważony rozwój a globalne dobra publiczne w teorii i praktyce organizacji międzynarodowych*, red. E. Latoszek, M. Proczek, M. Krukowska, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2016, s. 66; M. Proczek, *Międzyrządowe organizacje międzynarodowe. Finansowanie działalności – przykład ONZ i MFW*, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa 2013, s. 57–58.

⁴ D.A. French, *The Role of the State and International Organizations in Reconciling Sustainable Development and Globalization*, "International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics" 2002, No. 2, s. 142.

ideą zrównoważonego rozwoju a działalnością organizacji międzynarodowych. Organizacje międzynarodowe kreują wiele norm w tym zakresie, same również przechodząc transformację poprzez dostosowanie swoich działań do realizacji idei zrównoważonego rozwoju⁵.

Przyczyny zaangażowania organizacji międzynarodowych we współpracę na rzecz zrównoważonego rozwoju

Zrównoważony rozwój wymaga konceptualizacji, instytucjonalizacji oraz odpowiedniego finansowania na wielu poziomach (szerzej na temat finansowania ZR zob. rozdział 9. *Zrównoważone finanse*). Oznacza to konieczność istnienia instytucji międzynarodowych zarządzających tymi procesami. Tym samym zrównoważony rozwój można interpretować jako jeden z wymiarów globalnego zarządzania (*global governance*), a organizacje międzynarodowe jako istotne podmioty tego procesu. Jakość procesu zarządzania jest przy tym kluczowa dla urzeczywistnienia idei zrównoważonego rozwoju i jako taka stanowi przedmiot badań ze strony wyspecjalizowanych instytucji, jak np. wpływowi francuski *think-tank* Institute for Sustainable Development and International Relations (IDDRI)⁶.

O konieczności zaangażowania się organizacji międzynarodowych w realizację Agendy na rzecz Zrównoważonego Rozwoju mówi się często w kontekście zapobiegania problemom globalnym czy też ochrony globalnych dóbr publicznych. Globalne dobra publiczne można uznać za pewien typ wspólnej własności i dziedzictwa ludzkości. Można do nich zaliczyć wiedzę zgromadzoną przez poprzednie pokolenia, dziedzictwo kulturowe, ochronę środowiska, prawo do życia w pokoju, a także – jako swoistą tendencję – zrównoważony rozwój⁷. Ujęcie zrównoważonego rozwoju jako globalnego dobra publicznego pojawia się m.in. w programach Banku Światowego, na poziomie regionalnym w opracowaniach Unii Europejskiej czy działaniach instytucji o charakterze „klubowym”, jak G20⁸.

---

⁵ F.S. Montesano, F. Biermann, A. Kalfagianni, M.J. Vijge, *Can the Sustainable Development Goals Green International Organisations? Sustainability Integration in the International Labour Organisation*, „Journal of Environmental Policy & Planning” 2021, s. 1, <https://www.tandfonline.com/doi/epub/10.1080/1523908X.2021.1976123?needAccess=true> [dostęp: 10.02.2022].

⁶ Por. *Programme Sustainable Development Governance*, IDDRI, <https://www.iddri.org/en/programme/sustainable-development-governance> [dostęp: 10.02.2022].

⁷ J. Kleer, *Globalne dobra publiczne – zarys teorii*, w: *Zrównoważony rozwój a globalne dobra publiczne w teorii i praktyce organizacji międzynarodowych*, red. E. Latoszek, M. Proczek, M. Krukowska, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2016, s. 21.

⁸ Więcej na ten temat: S. Barrett, *Global Public Goods and International Development*, w: *Too Global To Fail: The World Bank at the Intersection of National and Global Public Policy in 2025*, eds. W. Evans, R. Davies, World Bank Group, 2014, s. 13–52.

Światowy Sojusz na rzecz Szczepień i Immunizacji (Gavi)

Barbados: dostawa szczepionek przeciw COVID-19 w ramach inicjatywy COVAX

Źródło: PMO Barbados, *COVAX Delivery*, Flickr, 6.04.2021, <https://www.flickr.com/photos/pmobarbados/51098884526/in/album-72157718918211060/> [dostęp: 16.03.2022].

Utworzony w 2000 r. Światowy Sojusz na rzecz Szczepień i Immunizacji (Global Alliance for Vaccines and Immunization, Gavi) to organizacja międzynarodowa, której celem jest poprawa dostępu do nowych i niedostatecznie wykorzystywanych szczepionek dla dzieci żyjących w najbiedniejszych państwach świata. Działalność Gavi wpisuje się w realizację szeregu zadań z Agendy 2030, w szczególności SDG3 (zdrowie i dobre samopoczucie), SDG6 (czysta woda i urządzenia sanitarne) oraz SDG17 (partnerstwo na rzecz rozwoju). Partnerami Gavi są organizacje międzynarodowe, rządy państw, podmioty sektora prywatnego oraz przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego. Gavi współpracuje ze Światową Organizacją Zdrowia (WHO) w zakresie regulacji szczepionek i wspierania wprowadzania ich w poszczególnych krajach, jak też z Funduszem Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF) przy zakupie szczepionek, poprawie dostępu i gromadzeniu danych. Bank Światowy wspiera Gavi w tworzeniu innowacyjnych instrumentów finansowania szczepień. Z kolei Fundacja Billa i Melindy Gatesów oraz pozostali partnerzy z sektora prywatnego zapewniają finansowanie i wsparcie merytoryczne. Od roku 2020 Gavi współprowadzi COVAX – globalną inicjatywę działającą w celu zapewnienia szczepionek przeciw COVID-19 dla najbardziej potrzebujących. Do końca stycznia 2022 r. w ramach programu dostarczono ponad miliard szczepionek do 144 państw świata, przy czym Gavi zapowiada przeznaczenie ok. 5,2 mld USD na dalsze wsparcie dostępu do szczepień*.

* Opracowanie na podstawie materiałów ze strony internetowej Gavi, <https://www.gavi.org/> [dostęp: 10.02.2022].

Międzynarodowa współpraca na rzecz rozwoju

Aktywność wielu organizacji międzynarodowych w zakresie zrównoważonego rozwoju w znacznej mierze wynika z doświadczeń i mechanizmów wypracowanych w ramach pomocy rozwojowej i międzynarodowej współpracy na rzecz

rozwoju. Międzynarodowa współpraca na rzecz rozwoju oznacza współdziałanie dawców i biorców pomocy rozwojowej w celu:

- wspierania i uzupełniania wysiłków państw rozwijających się, zmierzających do zagwarantowania swoim obywatelom powszechnych podstawowych standardów socjalnych, umożliwiających korzystanie z podstawowych praw człowieka,
- promowania dążenia państw rozwijających się do osiągnięcia wyższych poziomów dochodów,
- wspierania wysiłków państw rozwijających się zmierzających do aktywnego udziału w zapewnianiu globalnych dóbr publicznych.

Obecnie międzynarodowa współpraca na rzecz rozwoju jest kluczowym elementem reakcji instytucji międzynarodowych na pandemię COVID-19, przy czym bieżące działania koncentrują się w pierwszej kolejności na zwalczaniu ubóstwa i zapobieganiu dalszemu pogłębianiu się nierówności społecznych⁹.

Międzynarodowa współpraca na rzecz zrównoważonego rozwoju (*international cooperation for sustainable development*) stanowi swego rodzaju kontynuację i rozwinięcie idei współpracy na rzecz rozwoju. O ile konieczność stworzenia globalnego partnerstwa na rzecz rozwoju jasno wynika z Agendy 2030 (SDG17), rola poszczególnych instytucji w jego realizacji nie zawsze jest jasno sprecyzowana, a samą współpracę często sprowadza się do kwestii finansowania rozwoju¹⁰. Od wielu lat trwa debata na temat konieczności utworzenia odpowiednich ram instytucjonalnych dla zrównoważonego rozwoju (*institutional framework for sustainable development*), których celem stałaby się koordynacja współpracy międzynarodowej w tym zakresie. Kwestie te były dyskutowane m.in. w czasie Konferencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zrównoważonego Rozwoju (Rio+20), jednak po dziś dzień nie zapadły wiążące rozstrzygnięcia w tej sprawie¹¹.

Organizacje międzynarodowe zaangażowane w realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju

Większość współczesnych organizacji międzynarodowych wypracowała długoterminowe strategie zrównoważonego rozwoju. Poszczególne organizacje międzynarodowe na różne sposoby uczestniczą w zarządzaniu zrównoważonym

⁹ J.A. Alonso, J. Glennie, *What Is Development Cooperation?*, 2016 Development Cooperation Forum Policy Briefs, No. 1, 02.2015; *The Sustainable Development Goals Report 2021*, United Nations, New York 2021.

¹⁰ M. Chakrabarti, S. Chaturvedi, *An Evolving Shared Concept of Development Cooperation: Perspectives on the 2030 Agenda*, w: *The Palgrave Handbook of Development Cooperation for Achieving the 2030 Agenda*, eds. S. Chaturvedi, H. Janus, S. Klingebiel, X. Li, A. de Mello e Souza, E. Sidiropoulos, D. Wehrmann, Palgrave Macmillan, 2021, s. 92.

¹¹ *Institutional Framework for Sustainable Development*, A/RES/66/288, General Assembly, <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=2002&nr=31&menu=35> [dostęp: 10.02.2022].

Międzynarodowe Cele Rozwoju

Mimo że idea Milenijnych Celów Rozwoju (MDGs) a następnie Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDGs) jako kryteriów postępu w sferze rozwoju społeczno-gospodarczego wiązana jest zwykle z działaniami Narodów Zjednoczonych, to sam pomysł narodził się w ramach prac Komitetu Pomocy Rozwojowej (DAC) OECD. W 1996 r. DAC sformułował Międzynarodowe Cele Rozwoju (International Development Goals), które stały się podstawą dla opracowania Deklaracji Milenijnej. Obok zaangażowania w koordynację pomocy rozwojowej DAC działa na rzecz zwiększenia skuteczności tej pomocy, co doprowadziło m.in. do utworzenia Globalnego Partnerstwa na rzecz Skutecznej Współpracy Rozwojowej (Global Partnership for Effective Development Co-operation)*.

* *Joining the Development Assistance Committee (DAC), OECD*, <https://www.oecd.org/dac/dac-global-relations/joining-the-development-assistance-committee.htm> [dostęp: 10.02.2022]; *Global Partnership for Effective Development Co-operation*, <https://www.effectivecooperation.org/> [dostęp: 10.02.2022].

rozwojem, począwszy od finansowania rozwoju, edukacji i badań w tym zakresie, poprzez zbieranie danych i do monitorowania postępów prac poszczególnych państw. Równocześnie wiele z tych instytucji pełni funkcję swoistych platform współpracy dla pozostałych uczestników systemu zarządzania zrównoważonym rozwojem¹². Należy przy tym podkreślić, że to właśnie na forum organizacji międzynarodowych opracowywane są międzynarodowe normy prawne regulujące zagadnienia zrównoważonego rozwoju¹³.

Za najbardziej zaangażowane w międzynarodową współpracę na rzecz rozwoju można uznać organizacje międzynarodowe o globalnym zasięgu oddziaływania i szerokim charakterze członkostwa. Zwykle jako wiodące instytucje w tym zakresie wy-

mienia się organizacje wchodzące w skład Systemu Narodów Zjednoczonych, Grupę Banku Światowego (World Bank Group), Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW), Światową Organizację Handlu (World Trade Organization, WTO) oraz Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organization for Economic Co-operation and Development, OECD). Przy czym w realizacji SDGs uczestniczą również organizacje regionalne (*zob. ramka Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej*) oraz szereg instytucji wyspecjalizowanych (*zob. ramka Światowy Sojusz na rzecz Szczepień i Immunizacji (Gavi)*).

System Narodów Zjednoczonych

W ramach Systemu Narodów Zjednoczonych podejmowane są liczne inicjatywy na rzecz promowania i wdrażania zrównoważonego rozwoju oraz jego finansowania. W sposób oczywisty poszczególne agencje i programy Systemu NZ w różnym stopniu pozostają zaangażowane w realizację Agendy 2030, przy

¹² A. Prażmo, J. Wójcik, M. Żero, *Wyzwania statystyki publicznej w świetle Agendy na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030*, „Wiadomości Statystyczne” 2016, nr 9(664), s. 55–56.

¹³ M. Burianov, *If the World Is Serious about Sustainability, It Must Embark on a New Era of Global Law*, World Economic Forum, 2.11.2021, <https://www.weforum.org/agenda/2021/11/global-governance-sustainability/> [dostęp: 10.02.2022].

czym jako kluczowe w tym zakresie należy wymienić Program Środowiskowy Organizacji Narodów Zjednoczonych (United Nations Environment Programme, UNEP) oraz Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (United Nations Development Programme, UNDP). Do aktywności NZ w sferze zrównoważonego rozwoju można zaliczyć:

- gromadzenie wiedzy i danych (np. prace realizowane w ramach Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu, IPCC),
- wspieranie międzyrządowego procesu podejmowania decyzji (np. organizowanie spotkań na szczycie i innych forów decyzyjnych po wspieranie ram traktatowych),
- integrację i koordynację działań (poszczególne agendy NZ mogą odgrywać rolę swoistej platformy współpracy dla pozostałych instytucji międzynarodowych i krajowych),
- finansowanie zrównoważonego rozwoju (przede wszystkim poprzez założony w 1991 r. Globalny Fundusz Ochrony Środowiska, GEF)¹⁴.

Grupa Banku Światowego i Wielostronne Banki Rozwoju

Grupa Banku Światowego, w skład której wchodzi: Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (IBRD), Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju (IDA), Międzynarodowa Korporacja Finansowa (IFC), Wielostronna Agencja Gwarancji Inwestycyjnych (MIGA) oraz Międzynarodowe Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych (ICSID), pełni obecnie centralną funkcję w międzynarodowej współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju i wyznacza trendy w tym zakresie. Wczesne działania Banku Światowego w zakresie ochrony środowiska dotyczyły głównie oceny i łagodzenia wpływu udzielanych przez niego kredytów na środowisko. Obecnie Bank Światowy wspiera państwa członkowskie, pomagając przy opracowywaniu narodowych programów redukcji ubóstwa i ochrony środowiska. Oczywiście działaniom tym towarzyszy działalność kredytowa Banku Światowego, której cele w znacznym stopniu wyznaczają obecnie ramy Agendy 2030. W swoich działaniach Bank Światowy jest wspierany przez pozostałe wielostronne banki rozwoju (*multilateral development banks*, MDBs). Do MDBs zalicza się m.in. Azjatycki Bank Rozwoju (ADB), Międzyamerykański Bank Rozwoju (IADB) czy Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBRD).

---

¹⁴ A. Hoyos, D.F. Angel-Urdinola, *Assessing the Role of International Organizations in the Development of the Social Enterprise Sector*, Policy Research Working Paper No. 8006, 03.2017, s. 13; A. Evans, *The UN's Role on Sustainable Development*, New York University, Center on International Cooperation, 07.2012, s. 5–9.

Zobowiązania Banku Światowego w ujęciu tematycznym, lata 2017–2021 (w mln USD)

Obszar	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Polityka gospodarcza	1 677	1 124	1 363	1 000	2 194
Środowisko i zarządzanie zasobami naturalnymi	7 237	10 409	8 514	9 423	10 902
Finanse	3 330	2 501	3 546	5 304	6 408
Rozwój ludzki i równouprawnienie płci	2 687	6 641	7 227	12 799	21 928
Rozwój sektora prywatnego	5 741	4 945	4 438	4 936	6 616
Zarządzanie sektorem publicznym	3 516	1 353	2 912	3 206	3 682
Rozwój społeczny i ochrona socjalna	939	2 844	2 453	4 721	5 603
Rozwój obszarów miejskich i wiejskich	5 937	8 593	6 511	6 777	7 945

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *From Crisis to Green, Resilient, and Inclusive Recovery*, Annual Report, World Bank, 2021, s. 106, <https://www.worldbank.org/en/about/annual-report> [dostęp: 10.02.2022].

W ciągu ostatniej dekady organizacje Grupy Banku Światowego przekształciły kierunki wydatkowania swoich środków tak, aby w jak największym stopniu odpowiadały realizacji poszczególnych elementów Agendy 2030 oraz wyzwaniom zrównoważonego rozwoju. Tabela w niniejszej ramce przedstawia zobowiązania centralnej instytucji Grupy – Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (Banku Światowego) – w ciągu ostatnich 5 lat. Zwraca uwagę fakt, że ilość dostępnych środków systematycznie wzrasta (co oczywiście nie oznacza, że wzrost ten jest wystarczający na pokrycie rosnących potrzeb), a najwięcej zasobów pochłaniają dwa obszary: rozwój ludzki i równouprawnienie oraz środowisko i zarządzanie zasobami naturalnymi. Finansowanie ostatniego ma zostać znacząco zwiększone w najbliższych latach, a minimum 35% wsparcia finansowego Grupy Banku Światowego ma zawierać mechanizmy wspierające ochronę klimatu.

Źródło: *Helping Countries Adapt to a Changing World*, Annual Report, World Bank 2022.

Międzynarodowy Fundusz Walutowy

Międzynarodowy Fundusz Walutowy to organizacja międzynarodowa o niemal uniwersalnym członkostwie, do której podstawowych zadań należy zapewnienie szeroko rozumianej stabilności gospodarczej i finansowej. Zwiększone zaangażowanie MFW w promocję zrównoważonego rozwoju widoczne jest od lat 90. ubiegłego wieku. Obecnie MFW odgrywa istotną rolę w realizacji globalnego partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju. Działania MFW w tym zakresie obejmują przede wszystkim preferencyjne kredytowanie, pomoc techniczną oraz redukcję zadłużenia państw rozwijających się. Znaczna część wysiłków Funduszu ukierunkowana jest na zapewnienie trwałego i inkluzywnego wzrostu i rozwoju społeczno-gospodarczego, jak też – doraźnie – na przeciwdziałanie gospodarczemu i społecznym skutkom pandemii COVID-19¹⁵.

¹⁵ T. Annett, Ch. Lane, *5 Things You Need to Know About the IMF and the Sustainable Development Goals*, IMFBlog, 26.07.2018, <https://blogs.imf.org/2018/07/26/5-things-you-need-to->

Filmy i publikacje popularnonaukowe o międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju

Kwestia międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju – w tym również współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju – jest tematem budzącym szereg kontrowersji. Problematyczna okazuje się przede wszystkim kwestia efektywności tej współpracy, jak też kwestia odpowiedzialności za procesy rozwoju. Biorąc pod uwagę fakt, że zdecydowana większość krajów świata to państwa rozwijające się, nie dziwi fakt zainteresowania tą problematyką, wykraczającego poza sfery nauki, polityki i gospodarki. Znajduje to odzwierciedlenie w liczbie publikacji i filmów dokumentalnych poświęconych tej problematyce.

Wśród filmów wyróżnia się *Life and Debt** (*Życie i dług*) – amerykański dokument z 2001 r. w reżyserii Stephanie Black. Film w krytyczny sposób pokazuje działania MFW i Banku Światowego na Jamajce. Z kolei seria filmów *Beyond Good Intentions*** (*Poza dobrymi intencjami*) autorstwa Tori Hogan na przykładzie ośmiu państw próbuje wskazać, w jaki sposób zwiększyć efektywność pomocy rozwojowej. Z książek warto zająrzeć m.in. do *End of Poverty**** (*Koniec z nędzą*) Jeffreya Sachsa z 2005 r. oraz najnowszej publikacji tego autora: *The Age of Sustainable Development***** (*Wiek zrównoważonego rozwoju*). Istotne są publikacje Paula Colliera – przede wszystkim *The Bottom Billion****** (*Najniższy miliard*) z 2008 r., oraz Williama Easterly'ego – przede wszystkim *The White Man's Burden****** (*Brzemie białego człowieka*) z 2007 r.

* *Życie i dług / Life and Debt*, reż. S. Black, USA 2001.

** *Poza dobrymi intencjami / Beyond Good Intentions*, reż. T. Hogan, Africa 2009.

*** J. Sachs, *Koniec z nędzą / End of Poverty*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.

**** J. Sachs, *The Age of Sustainable Development*, Columbia University Press, 2015. Brak polskiego wydania.

***** P. Collier, *The Bottom Billion*, Oxford University Press, 2008. Brak polskiego wydania.

***** W. Easterly, *Brzemie białego człowieka / The White Man's Burden*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.

Światowa Organizacja Handlu

Światowa Organizacja Handlu (World Trade Organization, WTO) jest organizacją międzynarodową zajmującą się tworzeniem i implementacją regulacji handlu międzynarodowego. Chociaż regulacje WTO odnoszą się do regulacji światowego systemu handlu, porozumienia zawarte przez tę organizację mają daleko idące implikacje dla kształtowania polityki rozwoju gospodarczego oraz ochrony środowiska w poszczególnych państwach. O ile w ramach WTO nie wypracowano spójnej strategii zrównoważonego rozwoju, to kwestie takie jak zobowiązanie do koordynacji polityki handlowej, rozwojowej, społecznej i ochrony środowiska naturalnego są obecne w decyzjach i praktyce WTO. Pojęcie zrównoważonego rozwoju zostało włączone m.in. do Porozumienia z Marrakeszu o utworzeniu WTO, Programu Rundy Rozwojowej z Doha (Doha Development Agenda), jak też decyzji organów rozstrzygania sporów WTO¹⁶. Ponadto od ponad 20 lat na forum WTO toczy się związana z obecnym SDG 14.6 debata na temat subsydiów

know-about-the-imf-and-the-sustainable-development-goals/ [dostęp: 10.02.2022]. Informacje na temat poszczególnych narzędzi MFW: *IMF and the Sustainable Development Goals*, IMF Factsheet, 16.02.2021, <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/46/Sustainable-Development-Goals> [dostęp: 10.02.2022].

¹⁶ J.A. Elliott, op. cit., s. 155; M. Zajączkowski, *Koncepcja zrównoważonego rozwoju i globalnych dóbr publicznych w Światowej Organizacji Handlu*, w: *Zrównoważony rozwój a globalne dobra publiczne w teorii i praktyce organizacji międzynarodowych*, red. E. Latoszek, M. Proczek, M. Krukowska, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2016, s. 133.

dla rybołówstwa, a w ostatnich latach organizacja ta zintensyfikowała działania na rzecz ochrony środowiska¹⁷.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organisation for Economic, Cooperation and Development, OECD) jest międzyrządową organizacją gospodarczą skupiającą przede wszystkim państwa wysoko rozwinięte, a do głównych jej celów należą wspieranie rozwoju i promocja współpracy gospodarczej. OECD nie ogranicza się w swojej działalności do grupy państw członkowskich, ale stara się oddziaływać na społeczeństwa i gospodarki innych państw, szczególnie rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych (*least developed countries*, LDCs). Szczególne znaczenie ma działający przy OECD Komitet Pomocy Rozwojowej (Development Assistance Committee, DAC), który w znacznym stopniu odpowiedzialny jest za koordynację pomocy rozwojowej na poziomie międzynarodowym. Dodatkowo OECD uczestniczy w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem poprzez opracowywanie i wdrażanie mechanizmów monitoringu realizacji SDGs, jak też wsparcie merytoryczne dla pozostałych uczestników tego procesu¹⁸.

Kalendarium

- 1972 – Konferencja Sztokholmska, początek międzynarodowej współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju.
- 1992 – Szczyt Ziemi w Rio de Janeiro i Agenda 21.
- 2000 – Deklaracja Milenijna i Milenijne Cele Rozwoju (MDGs).
- 2012 – Konferencja NZ na temat zrównoważonego rozwoju (Rio+20).
- 2015 – Agenda 2030 i Cele Zrównoważonego Rozwoju (SDGs).

Słowniczek

Globalne dobra publiczne – dobra, z których korzyści odnoszą wszyscy obywatele świata. Obejmują one wiele aspektów naszego życia: od środowiska naturalnego, przez naszą historię i kulturę, postęp technologiczny, aż po urządzenia codziennego użytku,

¹⁷ *New Initiatives Seek to Put Environment at Heart of Trade Discussions*, World Trade Organization, 15.12.2021, https://www.wto.org/english/news_e/news21_e/envir_15dec21_e.htm [dostęp: 10.02.2022].

¹⁸ M. Zajączkowski, *Koncepcja zrównoważonego rozwoju i globalnych dóbr publicznych w Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju*, w: *Zrównoważony rozwój a globalne dobra publiczne w teorii i praktyce organizacji międzynarodowych*, red. E. Latoszek, M. Proczek, M. Krukowska, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2016, s. 147–149; *OECD and the Sustainable Development Goals: Delivering on Universal Goals and Targets*, OECD, <https://www.oecd.org/dac/sustainable-development-goals.htm> [dostęp: 10.02.2022].

takie jak system metryczny. Są to dobra, których korzyści i/lub koszty potencjalnie dotyczą wszystkich państw, ludzi i pokoleń.

Międzynarodowa współpraca na rzecz rozwoju – współpraca biorców i dawców pomocy rozwojowej w celu realizacji celów rozwojowych.

Organizacja międzynarodowa – forma współpracy państw, określona w wielostronnej umowie międzynarodowej, którą charakteryzuje istnienie stałych organów o określonych kompetencjach.

Wielostronne banki rozwoju – organizacje międzynarodowe o charakterze finansowym, których głównym celem jest finansowe wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Problemy do dyskusji

1. W jaki sposób organizacje międzynarodowe mogą przyczynić się do realizacji idei zrównoważonego rozwoju?
2. Jakie organizacje międzynarodowe i dlaczego można uznać za liderów w dziedzinie promocji i implementacji zrównoważonego rozwoju? Czy instytucje Systemu Narodów Zjednoczonych są właściwymi podmiotami do koordynacji międzynarodowej współpracy na rzecz zrównoważonego rozwoju?
3. Czy obecny światowy system zarządzania zrównoważonym rozwojem można uznać za skuteczny, efektywny? Jeśli nie, to w jakim kierunku powinna pójść reforma jego instytucji?

Dodatkowa literatura

Bagiński P., Czaplicka K., Szczyciński J., *Międzynarodowa współpraca na rzecz rozwoju*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009.

The Palgrave Handbook of Development Cooperation for Achieving the 2030 Agenda, eds. S. Chaturvedi, H. Janus, S. Klingebiel, X. Li, A. de Mello e Souza, E. Sidiropoulos, D. Wehrmann, Palgrave Macmillan, 2021.

Zrównoważony rozwój a globalne dobra publiczne w teorii i praktyce organizacji międzynarodowych, red. E. Latoszek, M. Proczek, M. Krukowska, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2016, https://ssl-kolegia.sgh.waw.pl/pl/KES/struktura/kue/publikacje/Documents/Zrownowazony%20rozwoj_ebook%20new.pdf [dostęp: 10.02.2022].

Materiał filmowy

Dlaczego banany są takie tanie? Kampania Kupuj Odpowiedzialnie Owoce, Kupuj Odpowiedzialnie, 25.10.2016, <https://www.youtube.com/watch?v=74hnGkcyr4Y> [dostęp: 6.07.2022].

W filmie ukazano funkcjonowanie jednej z wielu kampanii promującej sprawiedliwy handel (*fair trade*) i wskazano, dlaczego tak istotne jest godziwe wynagrodzenie rolników stanowiących pierwsze ogniwo łańcucha produkcji towarów rolnych. *Kupuj Odpowiedzialnie Owoce* to kampania Fundacji Kupuj Odpowiedzialnie, w której zwrócono uwagę na

problemy społeczne i środowiskowe występujące przy produkcji i handlu owocami tropikalnymi oraz przedstawiono możliwości przeciwstawienia się łamaniu praw człowieka, praw pracowniczych i postępującemu zanieczyszczeniu środowiska. Tym samym kampania prowadzona przez instytucje o charakterze pozarządowym wspiera działania organizacji międzynarodowych, w tym przypadku realizację Agendy 2030.

